

O xogo en Galicia: antes e durante o confinamento (COVID-19)

Neno xogando nun parque antes do confinamento.

Apolinar Varela

Universidade de Navarra
agrana@unav.es

Silvia López Gómez

Universidade de Santiago de Compostela
silvia.lopez.gomez@usc.es

Rául Fraguela Vale

Universidade da Coruña
raul.fraguela@udc.es

REVISTAGALEGA
DE INVESTIGACIÓN

ISSN: 1132-8932

Páx. 82-85

INTRODUCCIÓN

Neste estudo presentamos os resultados parciais dunha investigación levada a cabo durante o estado de alarma decretado o 14 de marzo de 2020. O seu principal obxectivo foi coñecer os hábitos lúdicos das familias antes e durante o confinamento.

Ante o novo contexto provocado pola COVID-19 no que as/os menores tiveron que permanecer lonxe das súas amizades, compañeiras/os de clase, etc, preguntámonos: a que xogaron?, cantas horas xogaron antes e durante o confinamento?, recomendaban as/os docentes o xogo como tarefa escolar? Estas son algunhas das cuestións que nos interesaban no estudo. Xa que, como ben indicaba Tonucci no xornal *El País* o 11 de abril do 2020 (Pantaleón e Battista, 2020) en pleno confinamento, esta situación debería aproveitarse para non sobrecargar a infancia con tarefas escolares e optar por outras estratexias e recursos, como pode ser o xogo, que permitan aprender con alegría e deleite.

Para este estudo fixámonos os seguintes obxectivos:

- Identificar o tipo de xogos practicados antes e durante o confinamento.
- Explorar o xogo antes e durante o confinamento.

METODOLOXÍA

Para este traballo elaboramos un cuestionario en Microsoft Forms para coñecer algúns hábitos relativos ao xogo nos fogares antes do confinamento e durante o mesmo. Algúns dos apartados da enquisa foron os seguintes:

- *Datos persoais*: características socio-demográficas dos participantes.
- *Antes do confinamento horas de xogo vs durante o confinamento horas de xogo*: sinala as horas dedicadas ao xogo antes e durante o confinamento.
- *Antes e durante confinamento-xogo no fogar*: Antes do confinamento que xogos eran os máis practicados polas súas fillas/os? (opcións: xogo de pantallas, xogo de regras, xogo de construción, xogo simbólico, xogo de exercicio).

– *Antes e durante o confinamento recomendaron as/os docentes o xogo como tarefa:* indica se as/os docentes mandaban como deberes xogar.

INSTRUMENTO, MOSTRA E ANÁLISE DOS DATOS

Neste estudo accedemos á poboación participante grazas á difusión do cuestionario a través de distintas ferramentas dixitais: redes sociais, mailing selectivo (ANPAS, fundacións, etc), redes de mensaxería, páxina web e medios de comunicación locais e nacionais (prensa escrita, online e radio). Estas accións facilitaron achegar un volume interesante de respostas.

A recolleita dos datos iniciouse o 7 de abril do 2020 no momento das restricións máis severas e cando xa se acumulaban tres semanas de confinamento. A finalización do proceso produciuse o 27 de abril do 2020 ao permitírse-lles saír aos menores á rúa a partir deste día. Para responder o cuestionario era preciso ser maior de idade con fillas/os menores de 18 anos convivindo durante o confinamento.

O número total da mostra foi de 389 familias galegas con fillas/os menores nos seus fogares. Do total, un 69,9% vivía en núcleos urbanos ou semiurbanos e o 29,3% nunha contorna rural. Contestaron maioritariamente as mulleres, un 74,8% fronte a un 25,2% de homes.

A descrición das variables realizouse a través de análises de frecuencias e de tendencia central, o que nos permitiu acadar as porcentaxes que se mostrarán no seguinte apartado.

RESULTADOS

A exposición dos resultados comezará por dar a coñecer que xogos preferían as/os menores antes e durante o confinamento. A continuación indicaranse as horas de xogo e, por último, deterémonos en saber se o xogo era recomendado polas/os docentes como tarefa escolar no fogar.

QUE TIPO DE XOGOS ERAN OS PREFERIDOS POLAS/OS MENORES ANTES E DURANTE O CONFINAMENTO?

Como observamos na figura 1, antes do confinamento os xogos de exercicio eran os predominantes cun 35,7 %, seguidos dos xogos de pantallas cun 20,3% e os xogos simbólicos cun 18,3%. Durante o confinamento, os xogos de exercicio experimentaron a maior baixada, pasando dun 35,7% a un 23,9%, equiparándose aos xogos de pantalla durante o confinamento, que foron un 23,9%. Destácase que os xogos de exercicio e os de pantalla sitúanse nas mesmas porcentaxes, cunha subida moderada dos xogos de pantalla. Outro elemento a subliñar é o aumento notable dos xogos regrados (15,7%) e que existen unhas porcentaxes practicamente iguais nos xogos de ensamblaxe (17,5%) e simbólicos (19%) antes e durante o confinamento. (Ver Figura 1)

Tipoloxía de xogos practicados polas/os menores antes e durante o confinamento.

CANTAS HORAS XOGABAN ANTES E DURANTE O CONFINAMENTO?

Neste apartado faise referencia ás horas dedicadas á práctica do xogo antes e durante o confinamento. Como se observa na Figura 2, antes do confinamento as porcentaxes entre 1 e 7 h (30,3%), así como entre 7 e 15 h (29,3%) e 15 e 30 h (27,5%) estaban en porcentaxes similares. Durante o confinamento, a franxa de máis de 30 h incrementouse nunha elevada porcentaxe pasando dun 8,7% a un 33,9%. Por outra banda, a seguinte franxa sería a de 15 e 30 h. cun 31,1%. Observamos, pois, que xogar foi a actividade principal das/os menores durante o confinamento, xa que existe un incremento moi notable durante ese período no número de horas adicadas a xogar, especialmente nos tramos de 15 h e máis de 30 h. (Ver Figura 2)

RECOMENDABA O PROFESORADO O XOGO COMO TAREFA NO FOGAR?

A continuación móstrase se por parte do profesorado o xogo estaba nas prioridades á hora de indicar como “tarefas escolares” no fogar. No momento previo ao confinamento, o 78,7% das/os mestres non recomendaban xogar como tarefa fóra do contexto escolar. Esta situación foi paliada en parte durante o confinamento, porque durante o mesmo a porcentaxe de docentes que recomendaron o xogo como actividade pasou dun 21,3% a un 47,8%. Porén, a porcentaxe de profesores e profesoras que non contemplan o xogo como unha tarefa escolar segue estando elevado cun 52,2% (Ver Figura 3).

Figura 1. Tipoloxía de xogos practicados polas/os menores antes e durante o confinamento.

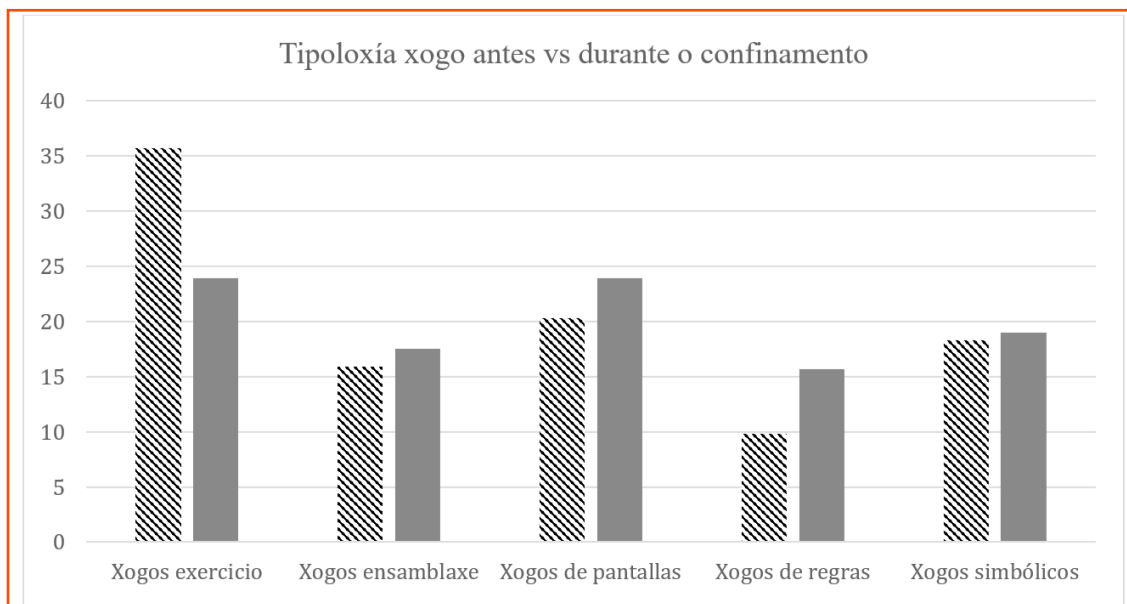

Figura 2. Horas de xogo antes e durante o confinamento.

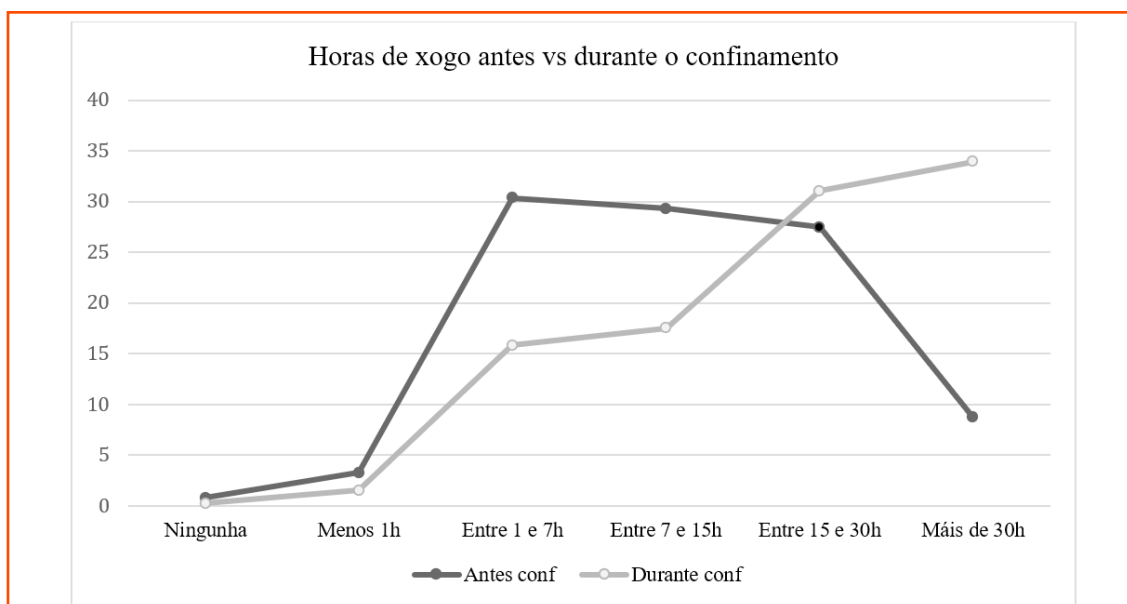
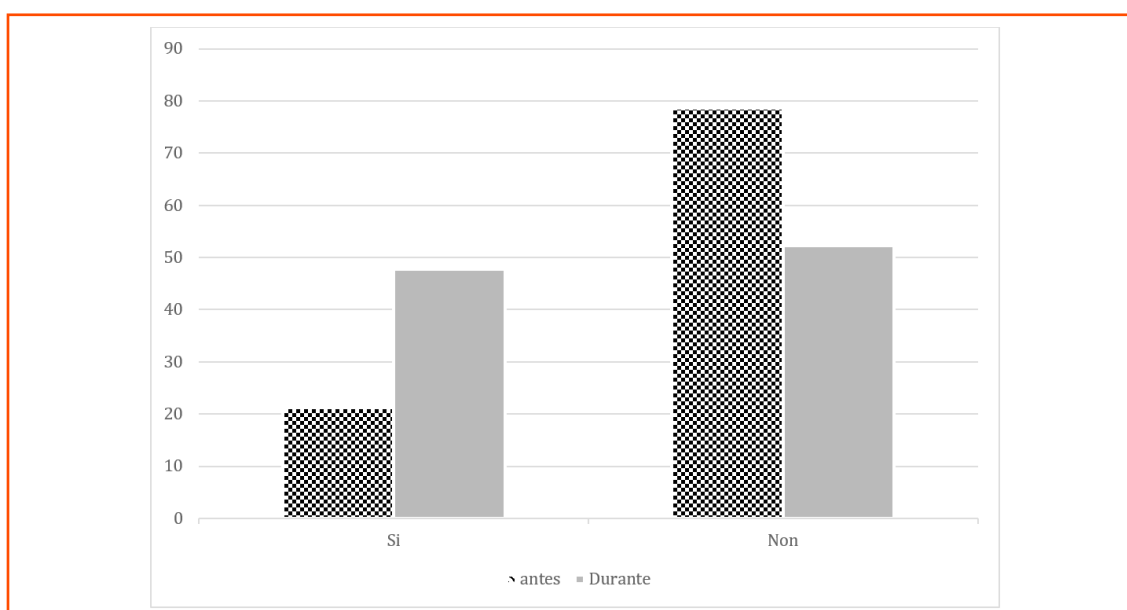

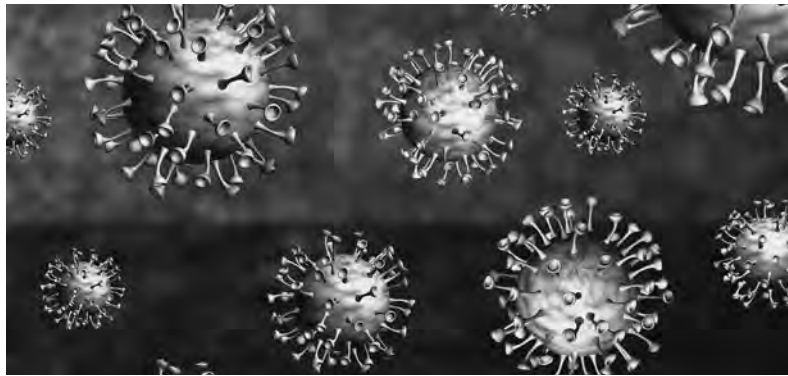
Figura 3. Recomendación do xogo como tarefa no fogar.

DISCUSIÓN E CONCLUSIÓNS

Neste estudo as/os proxenitores escolleron con total liberdade responder o cuestionario, feito que nos evidencia quen se responsabiliza das actividades e coñece as preferencias das súas fillas/os. Neste caso foron as mulleres as que responderon de maneira maioritaria neste estudo cunha elevada porcentaxe (75,7%), constatándose que na actualidade seguen sendo as que se adoitan encargar das tarefas relacionadas coa educación das súas fillas/os (Fraguela, Lorenzo e Varela, 2011) e que esta situación de confinamento non modificou a tendencia. Así mesmo, constátase unha sobrerrepresentación do contexto urbano sobre o rural, atribuíble a fenda dixital existente no país (Romo, 2017).

No relativo a *Tipoloxía de xogo antes e durante o confinamento* obsérvase claramente que no momento anterior ao confinamento os xogos con maior preferencia eran os de exercicio, pero no momento no que se produciron as limitacións para estar no exterior, estes xogos descendéron bruscamente, o que nos indica que antes da pandemia unha gran parte do xogo de exercicio era realizado ao aire libre achegando unha serie de beneficios relacionados co xogo no exterior (Tandon et al., 2018). Desgraciadamente, durante o confinamento este xogo de exercicio viuse reducido claramente, o que indica un ritmo de vida máis sedentario na infancia e mocidade e que supón un incremento nos riscos asociados á calidade de vida e á saúde das/os menores. Con respecto aos xogos de pantallas, será interesante continuar afondando sobre

eles, xa que non sempre é fácil identificar cando se xoga con elas.

Neste contexto, o tempo de libre disposición para a infancia aumentou de forma relevante e o xogo, como case sempre que os máis pequenos poden elixir, converteuse nunha das actividades principais das súas xornadas (Imaginarium, 2015; AIJU, 2020). O tempo semanal dedicado ao xogo durante o confinamento superou as expectativas iniciais e a forma ascendente da curva aconsella engadir máis categorías na zona alta do espectro (ver Figura 2), xa que unha parte importante das respostas agrúpanse nos valores máis altos e sería necesario coñecer que cantidade de horas de xogo alcanzadas e analizar o intervalo no que comeza a descender a curva.

O asesoramento das/os docentes respecto ao xogo sufriu un incremento moi importante durante o período de confinamento, xa que as familias tiveron que responder ás necesidades lúdicas das súas fillas/os nun contexto especialmente adverso sen un período de adaptación ou preparación previo. Isto fixo que algúns mestres asumisen o liderado na función de asesoramento ás familias. Este importante cambio, con todo, non foi xeneralizado. Hai que desta-

car que case a metade das/os docentes realizaron recomendacións e tarefas escolares en forma de xogo.

AGRADECEMENTOS

Ao Observatorio do Patrimonio Lúdico Galego e a Nova Escola Galega pola difusión da enquisa a través das súas canles. Asemade, a todos os medios de comunicación que se fixeron eco do estudo, e por suposto, a todos e a todas as participantes. ■

REFERENCIAS

- FRAGUELA, R., LORENZO, J., e VARELA, L. (2011). Escuela, familias y ocio en la conciliación de los tiempos cotidianos de la infancia. *Revista de Investigación Educativa*, 29(2), 429–446. <https://revistas.um.es/rie/article/view/112661/135351>
- IMAGINARIUM (2015). Estudio Imaginarium Juego y Felicidad en la infancia porque Jugar, no es solo un derecho del niño, es una necesidad. <https://cutt.ly/lnz8OyG>
- INSTITUTO TECNOLÓGICO DE PRODUCTO INFANTIL Y OCIO (2020). Guía AIJU 3.0. Valencia. <https://www.guiaaiju.com>
- PANTALEÓN, A. e BATTISTA, G. (11 DE ABRIL, 2020). Francesco Tonucci: “No perdamos este tiempo precioso dando deberes”. <https://cutt.ly/ynz8Dxs>
- ROMO, N. (2017). TIC y educación inclusiva. *Bordon, Revista de Pedagogía*, 69(3), 41–56. <https://doi.org/10.13042/Bordon.2017.52401>
- TANDON, P. S., SAELENS, B. E., ZHOU, C., e CHRISTAKIS, D. A. (2018). A comparison of Preschoolers’ physical activity indoors versus outdoors at child care. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(11). <https://doi.org/10.3390/ijerph15112463>